

ПРОЕКТ, СВЪРЗАН С ОБЩОТО КУЛТУРНО БОГАТСТВО (НАСЛЕДСТВО)

В изпълнение на Проект «Творчество във възход», реф №: 2007CB16IPO006 – 2011 – 2 – 85, финансиран по Втора покана по Програмата за трансгранично сътрудничество по ИПП България–Сърбия

Разработването на проект, свързан с общото културно богатство (наследство) на района София-Монтана-Ниш(Медияна)-Лесковац е част от документите по проект „Творчество във възход”, финансиран от Програмата за трансгранично сътрудничество по Инструмента за предприсъединителна помощ България-Сърбия 2007-2013 г. Така изготвеният документ и проект „Творчество във възход”, изцяло отговарят на целите и стратегията на Програмата за засилване териториалното сближаване, конкурентоспособност и устойчиво развитие, чрез създаване на съвместен трансграничен модел за сътрудничество, за извличане положителна полза от културните и творчески ресурси на района, съгласно приоритетната ос 2 “Подобряване на капацитета за съвместно планиране, решаване на проблеми и развитие и ключов район”, точка 2.2 “Устойчиво развитие чрез ефективно използване на регионалните ресурси”.

Проектът, свързан с общото културно богатство (наследство) на района София-Монтана-Ниш(Медияна)-Лесковац ще отговаря и на четирите специфични цели на проект „Творчество във възход”: 1. Укрепване на институционални и културни структури за повишаване на привлекателността на региона чрез създаване на съвместен модел за сътрудничество фокусирани върху творчеството и артистичните изяви като носители на развитие и на регионалното благополучие; 2. Развитие на икономиката на трансграничните зони региона в подкрепа на човешкия капитал, по-специално на младежта и студентите в разработването на своята креативност и млади творци в кариерата си; 3. Насърчаване на традиционна и съвременна културна и творческа индустрия като актив за трансграничния регион , и от гледна точка на туристическата атрактивност и устойчива икономика; 4. Чувствителност на институциите относно връзката между художественото изразяване и икономическото развитие на района, особено по отношение на заетостта и предприемачеството в творческия сектор и свързаните сектори като туризма.

Същевременно проектът, свързан с общото културно богатство (наследство) на района София-Монтана-Ниш(Медияна)-Лесковац ще е в много тясна връзка и ще се базира на туристическия продукт, разработен по проект „Творчество във възход”. Проектът, както и туристическият продукт, ще създадат модел, въз основа на международни добри практики и методологии, да ценим богатото културно наследство и съвременния местен творчески потенциал и така да допринесем за ограничаване на изтичането на мозъци сред по-младите поколения в трансграничния регион; за цялостния растеж и укрепване и доразвиване на капацитета на целевите групи (местни власти и културни организации, в допълнение към младите хора); за засилване на туристическата привлекателност.

Туристическият продукт по настоящия проект носи наименованието „Творчество във възход” (по името на проекта). Проектът, свързан с общото културно богатство (наследство) на района София-Монтана-Ниш(Медияна)-Лесковац ще носи наименованието „Културно богатство и творчество във възход”. Така ще се постигне симбиоза между промотирането на творчеството като водещ акцент за засилване на туристическата привлекателност и голямото културно-историческо богатство (наследство) на четирите общини, участващи в проекта, за да се генерира устойчив и траен продукт и след приключването на дейностите по проект „Творчество във възход”.

Целевите групи на проект „Културно богатство и творчество във възход” са заложените в основния проект „Творчество във възход”, но с реализацията на дейностите за маркетинг и налагане на проекта и тясно свързания с него туристическия продукт, те ще обхванат и други общности: младежи, местни власти, образователни и културни институции, туристически агенции и туристически оператори, местни представители на туристическия бизнес, браншови организации в сферата на туризма, държавни институции, медии.

Пряката връзка между туристическия продукт и проектът, свързан с общото културно богатство (наследство) на района София-Монтана-Ниш(Медияна)-Лесковац ще генерира увеличаване интереса към туристическите ресурси в сферата на културно-историческото наследство и творческия потенциал на младите хора от български, сръбски и чуждестранни туристи с акцент върху нематериалната култура; повишаване атрактивността на самия район; ще се окаже благоприятно въздействие върху местната икономика, ще се способства намаляването на безработицата основно сред по-младите хора и изитчането на мозъци зад граница; ще се постигне по-равномерно разпределение на ползите от туризма; ще се увеличат приходите от туризъм в местната икономика; ще се промотират още по-активно България и Сърбия като интересни, атрактивни и богати на материални и нематериални културни ресурси държави.

Наличните ресурси на четирите общини в района София-Монтана-Ниш (Медияна)-Лесковац са основа за успешно изпълнение на проекта, свързан с общото културно богатство (наследство). Наличните ресурси са следните:

София – е градът в България с най-много храмове (включително най-големият на Балканите – катедрален храм „Св. Александър Невски”), музеи, библиотеки, галерии, историята е буквално на всяка крачка от територията на столицата и това се дължи на богатото й минало. От неолита насам, през тракийската и римска Сердика, средновековният български Средец, османската и следосвобожденска София, в днешната българска столица непрекъснато се откриват нови археологически, исторически и културни находки и паметници. Същевременно в София има изключително богат културен живот, включително и с активност на младите хора (ученици и студенти), насърчаван от институции и организации, включително и Столичната библиотека (партньор по проекта).

Монтана – е селище богато на културно-историческо наследство, идващо още от основаването на града от римляните (Монтанезиум), славянския период на Кутловица, следосвобожденския Фердинанд и социалистическия град Михайловград. Днес в Монтана има римска вила, развалини на римска и средновековна българска крепост, Исторически музей с Лапидариум. Културният облик на града се допълва от

драматичен театър, градска художествена галерия, читалище. Работата с младите хора е доре развита, като в тази насока работят както местната власт, така и неправителствения сектор, включително и бенефициента по проект „Творчество във възход” – Сдружение „Младежки порив към бъдещето”.

Ниш - Предвид историческите си корени – назад във времето и това, че е бил част от средновековната българска държава и Османската империя, Кралство Сърбия и Югославия, Ниш разполага с богато културно-историческо наследство. Родно място на император Константин Велики и център на императорска резиденция, в Ниш са разположени и останките на римската крепост Медияна, с нейните крепостни стени, вили, мозайки, водопровод, терми (бани), житница, сакрални обекти и некропол. Свидетели на времето са останките на ранносредновековната крепост, Челе кула, издигната от османските власти от главите на въстаналите поборници, възрожденската архитектура от XIX век, църквата „Света Троица” – главен храм на Нишката епархия, „Кралския двор”, Бановината и др. Ниш е град богат на културни прояви, като за това спомогат многобройните институции и организации, като народната библиотека, народния театър, галерията, историческия архив и др.

Медияна – е една от градските общини на сръбския град Ниш. Медияна е общината с водещите културно-исторически обекти в Ниш – римската крепост Медияна, Челе кула, Съборната църква на Ниш, народния театър, народния музей и др. В общината активно се работи с младите хора, участието ѝ като партньор по проект „Творчество във възход” е надграждане на тази политика.

Лесковац - има богато историческо минало, като мястото, където сега е разположен града, е обитавано от племето дардани, било е в пределите на средновековната българска държава, за пръв път се споменава като селище (село) при сръбските крал Милутин и цар Душан (XIV в.). По време на османското владичество градът е център на нахия Дубочица, с Берлинския договор от 1878 г. Лесковац влиза в пределите на Кралство Сърбия. 13-те текстилни фабрики от този период му носят названието Сръбския Манчестър. Освен с музея на текстилната индустрия, предвид пребиваването му в различни епохи и държави, Лесковац е известен и с археологическия обект „Хисар”, Царичин град, възрожденските къщи, интересните храмове и манастири, народния музей, паметниците и др. Градът има разнообразен културен живот, според местните жители - най-богат в цяла Сърбия – с множество прояви. Прочута е ежегодната "Роштилиада" — празник на лесковашката скара, който се посещава от около 300 000 души всеки август, като фестивалът е съпроводен с изключително богата културна програма. Един от водещите символи на община Лесковац е съборната църква „Света Троица”. Работата с младите хора, включително и насърчаване на творческите и културните им търсения, се подпомага активно от партньора по проекта – Образователен център-Лесковац.

При посочените налични ресурси на четирите общини в района София-Монтана-Ниш(Медияна)-Лесковац и за да се изпълни със съдържание и реализира проектът, свързан с общото културно богатство (наследство), партньорите: Сдружение „Младежки порив в бъдещето” (Монтана, България), Столична библиотека (София, България), Община Медияна (Ниш, Сърбия) и Образователен център-Лесковац (Лесковац, Сърбия) трябва да се насочат към промотиране и налагане на основните си

културно-исторически забележителности, които да обединят в логическа връзка с културните прояви и младежкото творчество в тях. Съчетаването на материална и нематериална култура в проекта, свързан с общото културно богатство (наследство), ще доведе при реализация на дейностите му, до по-добро туристическо предлагане, по-големи икономически ползи и налагане и реализиране на свързания с проекта туристически продукт „Творчество във възход” - първият трансграничен продукт между България и Сърбия, който ще се основава на съчетанието между културно наследство, културните изяви и творческите търсения на младите хора.

Подобно на туристическия продукт „Творчество във възход”, проектът, свързан с общото културно богатство (наследство) на четирите общини в района София-Монтана-Ниш(Медияна)-Лесковац, ще е уникален и с това, че ще се реализира при имплементирането на младежките творчески изяви (актьорски, музикални, танцувални, художествени, филмови и др.) в културните прояви, като акцентира на богатото културно-историческо наследство в селищата. Съчетаването на изяви в отделните общини, региони и държави, което е принцип на туристическия продукт, ще е водещ акцент и за проект „Културно богатство и творчество във възход”.

Същевременно, проектът, свързан с общото културно богатство (наследство) на четирите общини в района София-Монтана-Ниш(Медияна)-Лесковац няма да е изграден върху конкретен фиксиран туристически маршрут, а върху система от тематични подмаршрути; няма да е ограничен във времето, а ще е отворен към нови събития и прояви; акцент в него ще са културно-творческите изяви, които от своя страна ще са мост към културно-историческия и природен туризъм.

Проектът, свързан с общото културно богатство (наследство) в района София-Монтана-Ниш(Медияна)-Лесковац ще е изграден върху следните основни теми, които по същество се явяват и подмаршрути на туристическия продукт „Творчество във възход”:

1. Духовността, която ни свързва – Общите религиозни ценности и вяра се съчетават с богатото духовно наследство и в четирите селища. Промотирането на величествените православни храмове в София, Монтана, Ниш и Лесковац ще е в унисон с културни прояви и възможност за младежко творчество в тях, като:

- Ежегодно на 8 януари, Ниш, Коледен концерт – организиран от местната Нишка православна епархия, концертът е чудесна възможност за промотиране на религиозен туризъм, основан на общата православна вяра на българския и сръбския народ, както и на възможността религиозните млади хора от двете страни на границата да покажат своето творческо виждане за вярата – чрез музика, слово и изображение;

- Ежегодно 14 февруари, Лесковац – празнично отбелязване на празника на Св. Трифон, туристът има възможност да избере в Сърбия или България да посрещне празника, както и да ги сравни, като едната година посети на 14 февруари Монтана, на другата – Лесковац. Това сравнение ще е интересно особено за западния турист, за когото 14 февруари е денят на Свети Валентин и любовта;

- Ежегодно месец Март/Април/Май, Монтана - «Писани яйца, шарени» - традиционна Великденска изложба;

- Ежегодно 24 май, София/Монтана – Ден на българската просвета и култура и славянската писменост – единствената възможност за чуждия турист да види празничните шествия и прояви на най-българския духовен празник.

- Ежегодно месец Декември, София – Традиционен концерт, посветен на Рождество Христово

2. Римската култура – мост през вековете – останките от Римската империя и цивилизация са навсякъде в четирите града. Популяризирането на тази пищна архитектура, интересна култура и сякаш още жива във времето цивилизация, може да се постигне чрез провеждането на различни културни прояви с творчески изяви на младите хора в тях –напр. сред археологическите обекти от римска Сердика в София, в римската крепост или Историческия музей с Лапидариум в Монтана, сред останките на римската крепост Медияна в Ниш или археологическите обекти в Лесковац. Възможност за промотирането на тези обекти, чрез изяви на млади хора, може да се намери в културните събития, залегнали в маршрута на туристически продукт „Творчество във възход”:

- Ежегодно 13 януари, Ниш, парк „Медияна”; Лесковац – посрещане на Сръбската Нова година (православната Нова година по стар стил) – чудесна възможност за младежи – индивидуално или като групи да участват в прояви, като проведат някои от тях на историческите обекти, свързани с римската епоха;

- Ежегодно Месец Февруари/Март, София – Национален конкурс за поезия «В полите на Витоша» - млади поети от Сърбия и съседни държави могат да гостуват на конкурса, както и евентуално да бъдат включени в него, защото една от специалните награди е за млади творци. Посещенията на историческите обекти от времето на Римската империя ще е истинско вдъхновение за младите творци;

- Ежегодно месец Март/Ноември, София – Галерии на открито – чудесна възможност за младите български и сръбски творци да покажат своето изкуство на широката публика, както и на многобройните туристи в София. При провеждането на изложбите сред развалините от Рим ще се постигне истинско съчетаване на промотирането на културно-историческото наследство, културна изява и творческо участие на млади хора в събитието;

- Ежегодно месец Юни/Юли, Лесковац – Лесковачко лято – традиционен мултимедиен фестивал на открито, състоящ се от три компонента – спортни прояви, детски изяви и арт-представления. Съчетаването на тези изяви на духа и младежката креативност ще е в чудестно съчетание с богатото археологическо и историко-културно богатство на Лесковац.

3. Не се гаси, туй що не гасне! – многовековното владичество на Османската империя над българските и сръбските земи оставя своя архитектурен и културен отпечатък и в четирите града, включени в проект „Творчество във възход” – София, Монтана, Ниш и Лесковац. Същевременно епохата на Възраждането оставя на поколенията прекрасни храмове и манастири, обществени сгради и домове, които и днес изпълват с гордост българи и сърби. Въпреки робството, духът на двата славянски народа не само че не угасва, напротив показва, че културно-духовния потенциал е основа за силното осовободително движение, дало съществен принос за достигането на свободата на българи и сърби. Промитирането на богатото културно наследство от първите векове на османското владичество и епохата на Възраждането, съчетано с творчески изяви, ще привлече неимоверно много млади хора. Прояви, които могат да способстват за това са:

- Ежегодно 3 март, София – Тържествени прояви по случай годишнината от Освобождението на България от османско владичество, национален празник на Република България. Възможност за включване на млади хора в различните прояви по повод националния празник;

- Ежегодно месец Април, Ниш – Международен панаир на туризма и активния отдых – чудесна възможност за обмяна на опит, добри практики и промитиране на творчеството на младите хора, съчетано с представянето на архитектурните и културни достижения от времето на османското владичество и Възраждането;

- Ежегодно месец Май, София/Монтана – Нощ в музея, на празника на музеите всички музеи в България работят и през нощта, входът е свободен и традиционно се съпътства и с културна програма.

- Ежегодно месец Август, Ниш – «Нишвил Джаз фестивал» - провежда се в Нишката крепост;

- Ежегодно 17 септември, София – Ден на София. На празника на българската столица партньорът по проект „Творчество във възход” – Столична библиотека традиционно организира изложби или други културни прояви. Те могат да се проведат на фона на някоя от многобройните сгради от османския и възрожденски период, вътре в нея (напр. Археологическия музей, построен от турците) или в някои от храмовете в София, построени в годините на чуждото владичество;

- „Ние помним, ние се гордеем!” – във всеки един от четирите града, може да се провеждат възпоменателни културни прояви, с участието на млади хора, в които да се напомня за трагичните минали събития, въпреки които силата на човешкия дух е родила прексни постижения в битата, културата и архитектурата. Такива изяви могат да се провеждат пред изпълената с трагизъм Челе кула в Ниш, но и пред всички обекти на османската архитектура, несвързани с насилие, защото след краха на империята, нейното наследство е и наше наследство и младите хора трябва не само да го ценят, но и промотират активно, защото то е създадено с усилията и на техните предци. Подобни прояви ще са съчетание и на националната гордост и европейския подход към оценката

на миналото и миналите събития за отделните селища, райони, държави, общности и нации.

4. Народно творчество във възход - тази основна тема на проекта, свързан с общото културно богатство (наследство), която е и подмаршрут на туристическия продукт „Творчество във възход”, обхваща културните прояви, свързани с традиционното народното творчество (фолклор, музика, танци). Тези изяви, в които участват и млади хора, са възможност за съчетание на културните събития с посещение на обекти от историческото наследство в района София-Монтана-Ниш(Медияна)-Лесковац:

- Ежегодно месец Май, Монтана – Международен конкурс за детска рисунка “Тъпан бие, хоро се вие”;

- Ежегодно месец Май, Монтана – Празници на духовите оркестри “Дико Илиев” – една от визитните картички на културната програма на Монтана – възможност за чуждестранните туристи да се насладят на богатите български фолклорни традиции;

- Ежегодно месец Юни, Лесковац – „Дум Друм Фест” – единствения на Балканите фестивал за барабани и ударни инструменти. Целта на фестивала е да насърчи младите хора, както чрез срещи, така и чрез демонстриране на умения;

- Ежегодно месец Юни, Монтана - Международен фолклорен фестивал – Монтана;

- Ежегодно месец Юли, Ниш – Международен фолклорен фестивал;

- Ежегодно месец Юли-Август, община Медияна, Ниш – «Медияна фест» - концертни програми във всички стилове - от опера, през поп и рок, до народна музика, както и много забава за децата.

5. Млади сме, имаме какво да покажем, наследници сме на богата култура – целта на този компонент е да се съчетаят творческите изяви на младите хора, имплементирани в значими и водещи културни събития в градовете София-Монтана-Ниш(Медияна)-Лесковац, като се постигне и промитиране, тоест включване и в туристическия продукт, на културно-историческото наследство. Събития, чрез които може да се постигне това са:

- Ежегодно месец Март-Юни, София – Европейски музикален фестивал (за ценителите на класиката) и Международен фестивал „София Джаз Пик” – прояви със световна известност;

- Ежегодно месец Март, Лесковац – Традиционен фестивал на китарата, в който участват ученици от основните и средни училища в Сърбия и чужбина, както и

известни изпълнители на китара. Чудесна възможност за изява на младите хора и истинско «творчество във възход» за тях, защото се учат и се докосват до изкуството на виртуозите;

- Ежегодно месец Март, София – Международен конкурс „Млади виртуози” – любителите на класиката от цял свят могат да се насладят на възможностите на младите дарования – участници в конкурса;

- Ежегодно месец Май, Ниш – Международна колония за арт фотография „Сичево”;

- Ежегодно месец Юни, Лесковац – Балкански фестивал на младите карикатуристи – традиционна проява, провеждана от дълги години, която дава възможност на младите творци от балканските държави да се изявят, както и прави проявата, част от маршрута на туристическия продукт „Творчество във възход” и проектът, свързан с общото културно богатство (наследство);

- Ежегодно месец Юли, Лесковац – Международен карнавал, съчетание между традициите и новостите в карнавалното изкуство. Заедно с кранавала се провежда и детски карнавал-маскенбал. Истинска атракция за млади и стари, радост за сетивата на туристите;

- Ежегодно месец Юли, София – Фестивал на открито «Опера в парка», организиран от Софийската опера и балет;

- Ежегодно месец Август, Лесковац – Фестивал на месото, скарата и грила «Ротшилиада». Провежда се в последната седмица на месец август и се посещава от близо 300 000 души, предимно млади хора. Едно от най-големите туристически събития в Сърбия и най-големия от този тип фестивал в тази част на Европа. Съпроводен е с богата културна програма – концерти, модни ревюта, карнавали, конкурси. Истинска възможност за туристите не само да се насладят на вкусна храна и разнообразни културни прояви, но и да посетят множеството културно-исторически обекти в Лесковац;

- Ежегодно месец Август, София – Фестивал «София Диша» - проява, посветена на опазването на околната среда, с участието на много млади хора;

- Ежегодно месец Септември, София – Международен фестивал-биенале за уличен и куклен театър «Панаир на куклите» - проява с несъстезателен характер, чудесна възможност за младите творци, особено след като от 2010 г. насам се залага на кукленото изкуство, демонстрирано на открити пространства (градинки, паркове, площади). Възможност за промотиране на културно-историческото наследство е провеждането на културните събития във или пред исторически или културни обекти;

- Ежегодно месец Октомври, Община Медияна, Ниш – „Медияна Балкан рок фестивал” – проявата е музикален фестивал - конкурс за млади и по-малко известни рок банди. Победителят във фестивала печели голямата награда - студийен запис на албум;
- Ежегодно месец Октомври, Монтана – „Радичкови дни”, посветени на творчеството на най-големия познавач на българския северозапад Йордан Радичков;
- Ежегодно месец Октомври/Ноември, Ниш – „НИМУС” – класически музикален фестивал с международна известност, преобладаващ се повече от три десетилетия;
- Ежегодно месец Декември, София – Софийски международен литературен фестивал – място, където си дават среща творци от цял свят, възможност за промотиране и утвърждаване на културно-историческото богатство на българската столица.

При осъществяването и практическото прилагане на проекта, свързан с общото културно богатство (наследство) ще бъдат постигнати следните резултати:

- Ще се гарантира устойчивост на дейностите по проект „Творчество във възход” и след приключване на финансирането на проекта от Програмата за трансгранично сътрудничество по Инструмента за предприсъединителна помощ България-Сърбия 2007-2013 г.;
- Ще се изгради устойчив, атрактивен и икономически рентабилен пакет от дейности и съответно туристически продукт;
- Ще се стигне до повишаване на ръста на туризма и туристическото предлагане в района София-Монтана-Ниш(Медияна)-Лесковац по показатели като брой нощувки, заетост, продължителност на престоя; ще се увеличи броя на туристите извън активния сезон; ще се увеличи чувствително броя на туристите-млади хора;
- Ще се постигне активно развитие на културата (във всичките й форми), както и ще се насърчи неимоверно младежката креативност;
- Местните власти, държавните органи, културните и образователни институции, младежките организации, туристическия бизнес и медиите ще бъдат много повече ангажирани с популяризиране и промотиране на културното наследство и младежкото творчество в региона;
- Превръщане и постепенно окончателно утвърждаване на района София-Монтана-Ниш(Медияна)-Лесковац в преподчитана културна дестинация на Балканите и водеща такава в Европа, най-вече за младите хора, както и творците и хората на изкуството;
- Увеличаване на престижа на района на София-Монтана-Ниш(Медияна)-Лесковац, и като цяло на България и Сърбия, като дестинации, предлагащи иновативен туристически продукт „Творчество във възход” и места, в които се развиват и допълват материалната и нематериална култура, съчетани с младежко творчество;

Project “CROSS BORDER CREATIVITY ON THE RISE”
Number of project: 2007CB16IPO006 – 2011 – 2 – 85
financed by Bulgaria - Serbia IPA Cross-Border Programme
CCI Number 2007CB16IPO006

- Ще се положат основните направления в проект свързан с развитие на модела „Творчество във възход” за размяната му като ноу-хау. По този начин ще се повишава престижа и ще се утвърждава обществената значимост и проектната активност на бенефициентите по проект „Творчество във възход”: Сдружение „Младежки порив в бъдещето” (Монтана, България), Столична библиотека (София, България), Община Медияна (Ниш, Сърбия) и Образователен център-Лесковац (Лесковац, Сърбия).